

Таранченко Оксана Миколаївна

Інститут спеціальної педагогіки та психології
ім. Миколи Ярмаченка НАПН України,
головний науковий співробітник,
доктор педагогічних наук, Київ, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЇ В ОСВІТІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Анотація. В статті представлено окремі аспекти трансформації освітнього сегменту України, що мають забезпечити його якісний поступ у повоєнний період. Зокрема йдеться про реструктуризацію, яка розуміється як зміни, що спрямовані на підвищення ефективності функціонування. Технологізація освітньої сфери виокремлюється як сучасний практикоорієнтований механізм втілення нових ідей, при цьому визначальними умовами її реалізації є підвищення кваліфікації фахівців та якісні зміни в менеджменті освітньої сфери. Зауважується, що має окреслитися чіткий перелік системних заходів, необхідних для переформатування системи освіти відповідно до поступу країни з її унікальним соціокультурним контекстом.

Ключові слова: освіта, освітній простір, реструктуризація, освітні технології, інклюзивність, мультикультурність.

Abstract. The separate aspects of transformation of educational segment of Ukraine are presented in the article, that must provide him quality advancement in a post-war period. In particular speech goes about restructuring, that understands as changes that is sent to the increase of efficiency of functioning. The technologization of educational sphere is distinguished as modern practice oriented mechanism of embodiment of new ideas, here the qualificatory condition of her realization is in-plant training of specialists and quality changes in the management of educational sphere. It is noticed that must be outlined clear list of system measures necessary for the

reformatting of the system of education in accordance with advancement of country from her unique sociocultural context.

Key words: education, educational space, restructuring, educational technologies, inclusion, multicultural.

Еволюція людства свідчить, що головні аспекти життєдіяльності кожного суспільства (економічна, соціальна, політична, культурна (духовна) сфери), в яких виразно виявляється специфіка життєдіяльності спільнот у конкретно-історичний час, закономірно корелюють з особливостями організації освітнього сегменту. Поступ в окремій країні та суспільстві уможливаються, насамперед, внаслідок глобальних зрушень у науці та освіті, бо саме вони стають рушієм сучасної та випереджальної економіки, як основи благополуччя і розвитку, а відтак і суспільних перетворень.

У довоєнний час у соціумі вже спостерігалися певні зміни ціннісних орієнтирів, що мали з часом видозмінити загалом всі ці чотири сфери життєдіяльності українського суспільства. Втім, певна невизначеність стосовно його майбутньої моделі, що допоки проходило етап трансформування, типу економіки країни, яка має розбудовуватися у найближчий повоєнний час, повинні перетворитися на чітко сформульовані орієнтири, бажані для всіх громадян. Сукупність відповідей на ці ключові питання і буде окреслювати прийдешнє українське освітнє поле з якісно новою світоглядною основою.

Зміни мають відбуватися з урахуванням кількох складників, що тісно й логічно взаємопов'язані. Насамперед, необхідне чітке усвідомлення того, яке саме суспільство прагне розбудовувати народ нашої країни, оскільки для різних його типів має функціонувати і відмінна система освіти. З цього висновуватимуться відповідний характер і зміст освіти. Ще один з важливий складник – чіткий перелік системних заходів, необхідних для реформатування системи освіти відповідно до поступу суспільства, що розвивається в нашій країні з її унікальним соціокультурним контекстом.

Всесвітньо відомий новатор і лідер у викладацькій освіті Майкл Фуллан, директор Інституту освітніх студій Онтаріо університету Торонто, котрий є визнаним фахівцем у реформуванні освітнього простору, у своїх працях використовує термін *реструктуризація* на позначення специфічних змін, які можуть застосовуватися і в процесі реалізації якихось конкретних реформ (на кшталт НУШ у нашій країні), і під час модернізації освітнього сегменту чи галузі загалом. Реструктуризація в такому контексті розуміється як зміни, що спрямовані на підвищення ефективності функціонування. А саме цього наразі й потребує кожен з учасників освітнього процесу, кожен освітній заклад і вся система також. Поради Фуллана можуть бути надзвичайно корисними як зараз, підчас війни, так і у післявоєнний період відновлення повноцінної діяльності освітньої системи. Діапазон тлумачення і втілення цих позицій найширший – від конкретних практик окремих педагогів до масштабнішої реалізації цілим закладом освіти в конкретному місті чи селищі, на рівні міста, області.

Виклики, які долає Україна, не з легких і не швидкоминучі, тож нам можуть послугувати й інші рекомендації Фуллана: «...реструктуризація означає зміцнення первинних зв'язків з новими ідеями та новою практикою, зміну спільної праці людей у державі та в окремій місцевості, шляхи взаємодії шкільних та університетських працівників;...реструктуризація означає навчитись управляти змінами та підтримувати їх упродовж деякого часу серед багатьох людей та у багатьох сферах діяльності; ...реструктуризація, спрямована на успішне навчання всіх учнів, потребує наполегливості, щоб запровадити зміни, досягти результату та здійснити необхідні адаптації...».

Зважаючи на складні обставини сьогодення, перебудова освітнього сегменту на новому світоглядному підмурівку мультикультурності, інклюзивності, а також унікальної самоідентичності триватиме певний час і коригуватиметься відповідно до суспільно-економічної динаміки в країні. Втім, визначальні вектори загалом зберігатимуться доволі тривало. Один з чи не найголовніших фокусів уваги – відповідальність у кадровій політиці. Йдеться про вдосконалення менеджменту в освітній сфері, що має провадитись із

глибокою професійною компетентністю і в прагматичних інтересах прийдешніх поколінь наших громадян. Не менш складною та конче необхідною є масштабна фахова підготовка та перепідготовка педагогічних кадрів (зокрема й освітніх менеджерів, кадрів новостворених інституцій та ін.) на засадах єдиної для всіх освітньої парадигми (зважаючи на глобальність та масштабність парадигмальних новацій). Варто зауважити, що подібна підготовка та перепідготовка кадрів має передувати законодавчим і нормативним змінам, оскільки зворотний порядок гальмуватиме позитивні зрушення та призводитиме до знецінення ідей, самої суті прогресивних змін, а часом і до провалів в певному сегменті трансформацій. Надзвичайно складною і масштабною бачиться і технологізація освітньої сфери, як сучасний практикоорієнтований механізм втілення ідей мультикультурності та інклюзивності суспільства. Зокрема йдеться про ретельніше розроблення, вдосконалення та якісну реалізацію у практичній площині окремих взаємопроникних кластерів: надважливих у теперішній час технологій соціокультурного перетворення (на рівні груп/класів → малої громади → ширшого соціуму → суспільства загалом); технологій освітнього менеджменту/управлінських технологій; технологій співпраці («колаборації»); технологій сервісної підтримки; технологій асистування/«тьюторської» підтримки; технологій викладання. Неабияке значення у перебудові освітньої системи має оперативність відповідей на нові виклики сьогодення – запровадження новітніх технологій навчання та розвитку (до прикладу у процесі дистанційного навчання); навчання/розвитку дітей з якомога більш раннього віку; організації освіти «другого шансу» для молоді і дорослих, які не змогли здобути на належному якісному рівні/ чи закінчити освіту (тривалий період епідемічних обмежень, війна та ін.).

Складний історичний період, який наразі проходить народ нашої країни, для українських освітян є винятково відповідальним фронтом, оскільки вони мають враховувати не лише локальні загрози життю та здоров'ю дітей, а й глобальні цивілізаційні виклики. Наразі аналітики прогнозують до 2025 р.

скорочення до 45% робочих вакансій у світі і збільшення цього відсотку й надалі щорік. Відтак – вітчизняні освітяни мають сфокусувати професійні зусилля на підготовці конкурентоспроможної молоді, здатної самореалізовуватися в глобальному світі, спроможної підтримувати власну освіту упродовж життя. Тож зволікати зі змінами, відкладати їх неможливо. Вони мають відбуватися вже зараз, адже йдеться про плекання й освіту прийдешнього покоління українських громадян – громадян демократичного, мультикультурного, інклюзивного і, водночас, динамічно мінливого та конкурентного світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виступ президента НАПН України Василя Кременя на тематичному засіданні платформи «Рішельє-форум: державна служба для нової ери»: Київ/Одеса/Львів/Дніпро. 24 вересня 2021 р.
2. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція у навчанні/Перекл.з англ. М. Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.
3. Майкл Фулан. Сила змін. Вимірювання глибинних освітніх реформ. Літопис, Львів, 2000. 269 с.